

IIIT Books-In-Brief Series reprezintă o colecție veritabilă a publicațiilor cheie ale Institutului, scrise într-o formă condensată pentru a oferi cititorilor înțelesul de bază al conținutului principal al originalului.

La sfârșitul perioadei timpurii a islamului, erudiții musulmani ajunseseră la concluzia că a început să apară o ruptură între învățătura și principiile islamului și practicile și realitatea de zi cu zi a musulmanilor. Cele mai importante mod prin care savanții s-au gândit să restabilească contactul apropiat din musulmani și Coran a fost studiul obiectivelor islamului, cauzele din spatele hotărârilor legale islamice și intențiile și scopurile aflate la baza sharia, Legii Islamice.

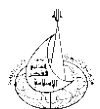
Această carte reprezintă o contribuție deschizătoare de drumuri, prezentând o teorie comprehensivă a obiectivelor Legii Islamice în aspectele sale variate, dar și un studiu minuțios al gândirii bazate pe obiective, așa cum a fost început de tatăl jurisprudenței bazate pe obiective, Imam Abu Ishaq al-Shatibi.

DR. TAHA J. ALALWANI, PREȘEDINTE GSISS (SUA)

Al-Raysuni a adus lumina asupra metodei inductive a lui al-Shatibi, demonstrând atât valoarea, cât și importanța ei. Abordări temeinice pentru a înțelege Coranul și sunna sunt promovate în special prin dezbaterile autorului despre problema ta'lil, care este practica identificării cauzelor care stau la baza Legii și hotărârilor sale.

PROFESOR ZAKI BADAWI, FOST DECAN, COLEGIUL ISLAMIC

Acest volum reprezintă un studiu excelent asupra ideilor lui al-Shatibi, prezentat într-o limbă accesibilă pentru a ajuta specialiștii și pentru a informa cititorul de rând, interesat de subiect. Autorul este un savant notabil și lucrarea reprezintă un plus valoros pentru literatura despre Legea Islamică, în limba engleză.

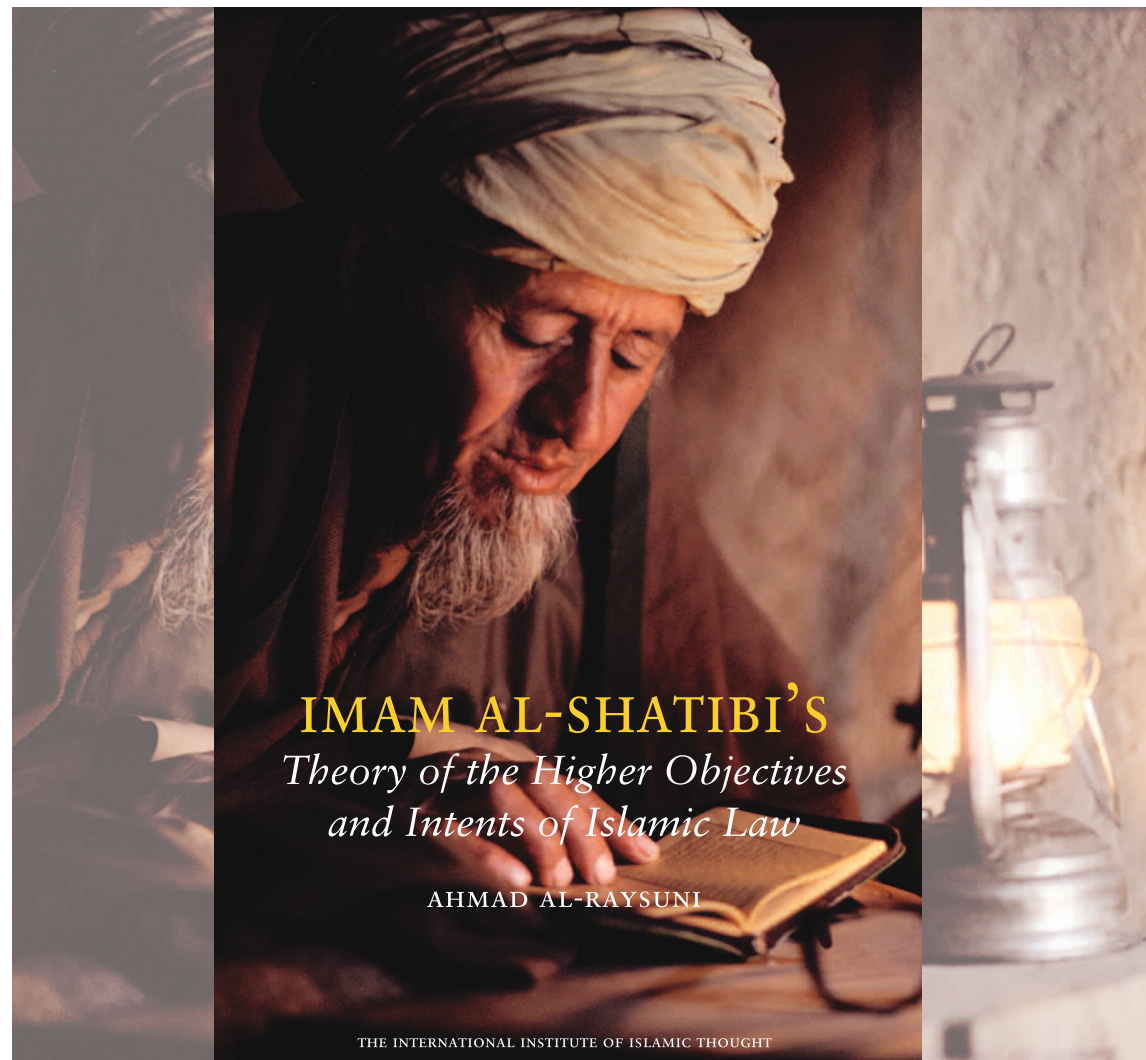

Institutul Internațional
de Gândire Islamică

Teoria lui

Imam Al-Shatibi

Despre obiectivele superioare și
intențiile legii islamice

Seria IIIT Cărți-pe-scurt

TEORIA LUI IMAM AL-SHATIBI

Despre obiectivele superioare și intențiile legii islamice

Ahmad al-Raysuni

Ediția originală tradusă din arabă de Nancy Roberts
Forma prescurtată de Alison Lake

Institutul Internațional de Gândire Islamică

Imam Al-Shatibi's Theory of the Higher
Objectives and Intents of Islamic Law
Ahmad al-Raysuni

© Institutul Internațional de Gândire Islamică, 2020

P.O. BOX 669, HERNDON, VA 20172, USA
www.iiit.org

LONDON OFFICE
P.O. BOX. 126, RICHMOND, SURREY, TW9 2UD, UK
www.iiituk.com

Această carte este protejată prin drepturi de autor. Sub rezerva excepțiilor statutare și a acordurilor colective anterioare de licențiere, reproducerea oricărei părți nu este posibilă decât cu acordul scris al editorilor.

Opiniile și părerile exprimate în această carte sunt cele ale autorul și nu neapărat cele ale editorilor.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
AL-RAYSUNI, AHMAD

Teoria lui Imam al-Shatibi despre obiectivele superioare și intențiile legii islamice / Ahmad al-Raysuni. - Constanța : Editura A.M.R., 2020

Index

ISBN

Seria IIIT Cărți-pe-scurt

Seria IIIT (Institutul Internațional de Gândire Islamică) **Cărți-pe-scurt** este o colecție valoroasă de publicații-cheie a Institutului, scrisă sub formă condensată, concepută pentru a oferi cititorilor o înțelegere de bază asupra conținutului principal al originalului. Concepută pe scurt, ușor de citit, într-un format menit să economisească timpul de citire, aceste rezumate însoțitoare oferă o imagine de ansamblu scrisă atent și detaliat a celor mai mari publicații și speră să stimuleze cititorii în continuarea explorării originalului.

Scrisă în limba arabă în variantă originală, traducerea în engleză a lucrării doctorului Ahmad al-Raysuni Imam al-Shatibi, „Teoria Obiectivelor Superioare și Intențiile Legii islamice” a fost publicată în forma sa integrală în 2005 și retipărită în 2011.

La sfârșitul perioadei timpurii a islamului, erudiții musulmani ajunseseră la concluzia că a început să apară o ruptură între învățătura și principiile islamului și practicile și realitatea de zi cu zi a musulmanilor. Cele mai important mod prin care savanții s-au gândit să restabilească contactul apropiat din musulmani și Coran a fost studiul obiectivelor islamului, cauzele din spatele hotărârilor legale islamice și intențiile și scopurile aflate la baza Legii islamice. Ei au arătat clar că fiecare hotărâre legală din islam are o funcție pe care trebuie să o îndeplinească, un scop pe care să îl atingă, o cauză, fie ea implicită sau explicită, și o intenție pe care caută să o împlinească, și toate acestea pentru a obține binele ființelor umane sau pentru a împiedica răul și corupția. Ei au arătat cum aceste intenții și obiectivele superioare ar putea, uneori, să fie cuprinse explicit în textele Coranului și *sunnah*, în timp ce în alte cazuri, savanții ar putea să le scoată la iveală prin raționament independent, bazat pe propria lor percepție față de Coran și *sunnah*, în cadrul unui timp și spațiu dat.

Această carte reprezintă o contribuție deschizătoare de drumuri, prezentând o teorie comprehensivă a obiectivelor Legii islamice în aspectele sale variate, dar și un studiu minuțios al gândirii bazate pe obiective, așa cum a fost început de părintele jurisprudenței bazate pe obiective, Imam Abu Ishaq al-Shatibi; mai mult, autorul ne prezintă un studiu important al lui al-Shatibi însuși care oferă o abundență de informații noi și benefice despre viață, gândirea și metoda acestui venerabil imam.

Ediție prescurtată a lucrării originale a lui Ahmad al-Raysuni,
TEORIA LUI IMAM AL-SHATIBI DESPRE OBIECTIVELE
SUPERIOARE ȘI INTENȚIILE LEGII ISLAMICE
2005. Retipărită în 2011

INTRODUCERE

Autorul, doctor Ahmad Raysuni, este un savant proeminent și specialist în domeniul *Maqasid al-Shari'ah* (obiectivele superioare și intențiile Legii islamice).

Cunoașterea *al-Maqasid*, traduse aici drept „obiectivele superioare” sau „intenții”, sunt o premisă în adresarea și rezolvarea problemelor contemporane care provoacă gândirea islamică. O cunoașterea de acest tip poate ajuta la dezvoltarea unor obiective bazate pe *fiqh* (jurisprudență) și ne ajută să înțelegem și să apreciem conceptul înțelepciunii divine care se află la baza legilor islamice.

În perioada islamică timpurie, savanții au observat o ruptură între învățăturile și principiile islamului și viața de zi cu zi și practicile musulmanilor.

Pentru a ajuta oamenii să obțină beneficii și să evite răul și corupția, ei au elucidat obiectivele islamice și normele legale, ca și intențiile, țelurile și funcțiile *Shari'ah* sau Legea islamică. Acești savanți au arătat cum aceste intenții, obiective înalte și cauze sunt conținute în mod explicit de textele coranice și de *sunnah* sau sunt iluminate de un *ijtihad* cuprinzător (raționament independent).

Astăzi, o conștientizare dinamică, specifică a acestor obiective majore va deveni posibilă doar prin eforturi academice continue pentru a le clarifica.

Sunnah inspiră soluții, legi, concepte practice și sisteme sociale pentru a atinge obiectivele islamului și pentru a edifica și a lămuri comunitatea.

Această carte prezintă un model distinctiv relevant pentru metode de înțelegere, care reies din Coran, *sunnah* și din inspirație, precum și ghidarea lor.

Imamul Abu Ishaq al-Shatibi (d. 790 / 1388 e.n.) – subiectul acestei cărți – a ilustrat și inspirat studii despre principiile și obiectivele Legii islamice. Metodele sale produc o înțelegere foarte bine bazată, sănătoasă a Coranului și *sunnah*.

O interpretare bazată pe interes ar trebui să reprezinte fundația percepției noastre despre înțelesul unor texte de acest gen și normele care derivă din acestea. Această carte subliniază importanța bazării pe obiective legislative universale și dă voie acestor universalități să medieze percepția noastră și folosirea textelor particulare, specifice. Din moment ce principiile universale și obiectivele Legii islamice sunt fundații nestrămutate pentru fiecare act de *ijtihad* și pentru gândirea islamică, importanța acestor principii și obiective trebuie restabilite.

O manifestare proeminentă a acestei crize a gândirii musulmane se află în lipsa de echilibru dintre standarde și priorități.

Viețile noastre academice și practice au fost afectate de multe dezechilibrări de acest gen și inversări ale valorilor și priorităților. Se oferă atenție aparențelor și formalităților în timp ce obiectivele și esențele sunt neglijate. Situațiile particulare conduc ziua, în timp ce regulile universale sunt uitate, pentru scopuri practice. Aceasta este o problemă de o importanță majoră pentru savanții musulmani și gânditori și cei care îi invită pe alții să îmbrățișeze religia islamică. Soluția este să reordonăm prioritățile și reconstruim sistemul de standarde și valori al musulmanilor.

Autorul prezintă o teorie cuprinzătoare a obiectivelor legii islamice, cu aspectele ei variate și studiază obiectivele bazate pe gândire, așa cum au fost inițiate de părintele obiectivelor bazate pe jurisprudență, Abu Ishaq al-Shatibi.

Autorul extrage „principiile legate de obiective” din scrierile lui al-Shatibi și arată cum putem să discernem obiectivele Legiuitorului. Avem neapărat nevoie de abilitatea de a ne angrena în *ijtihad*, raționamente bazate pe obiective și jurisprudență bazată pe obiective. Această carte ne oferă exemple de „jurisprudență vie”, aplicată odată cu principiile și normele care îi alcătuiesc baza. Jurisprudența islamică poate stabili norme legale pentru o viață islamică contemporană.

Prefața autorului

***Maqasid* și teoria principiilor înalte**

Savantul Tunisian, Muhammad al-Tahir ibn Ashur, a definit obiectivele înalte ale Legii islamice drept „înțeleșurile și scopurile înțelepte din parte Legiuitorului care pot fi observate în cele mai multe sau în toate situațiile cărora li se aplică Legea...” El a menționat obiectivele generale ale Legii, cum ar fi păstrarea ordinii, obținerea beneficiilor, prevenirea răului sau a corupției și stabilirea egalității între oameni.

Scriitorul marocan Allal al-Fasi spunea că *Al-Maqasid al-Shari'ah* sunt „rațiunea ascunsă pe care Legiuitorul a așezat-o în cadrul fiecărei reguli de-a sa.”

Al-Maqasid reprezintă scopurile pe care Legea le-a stabilit pentru a fi folosite în beneficiul omenirii, fiind împărțite în obiective generale, unde Legea lucrează pentru a le atinge în cele mai multe zone ale legislației; obiectivele specifice ale acestor *maqasid* unde Legea caută să le atingă într-o zonă anume, sau într-un număr limitat de zone comparabile ale Legii islamice; și obiectivele particulare pe care Legiuitorului le urmărește prin fiecare regulă individuală.

Savanții în jurisprudență și-au dedicat cea mai parte a atenției acestei ultime categorii de obiective. De asemenea, ei se referă la aceste obiective prin folosirea altor termeni precum cum ar fi „scop înțelept” (*hikmah*), „baza” (*'illah*) sau „înțeleșul” (*ma'na*). *Hikmah* era folosit în același timp cu sensul de „intenție” sau *qasd*, deși juriștii/ juriconsulții

Îl folosesc pe primul mai frecvent decât pe cel din urmă. Când aceștia și alții folosesc *hikmah*, ei se referă la intențiile Legiuitorului.

„Baza” (*‘illah*) se referă la intențiile Legiuitorului și este sinonimă cu „scopul înțelept”. Se referă, în mod primar, la condiția ce poate fi observată, identificată sau o situație pe care se bazează regulile legale, din moment ce „scopul înțelept” din spatele unei reguli date este de obicei legat de o situație sau condiție identificabilă.

Legiuitorul leagă regulile relevante de indicații ce pot fi observate, identificate pentru a evita ambiguitatea și confuzia din Lege.

Al-Shatibi definește și folosește *‘illah* cu sensul său original, cel mai exact, și anume acela de „scopuri înțelepte și beneficii asociate cu comenzi sau reguli”, numindu-l „beneficiul însuși sau răul însuși” – nu cauza sau ocazia sa probabilă – fie el notabil, palpabil sau nu.” El a interpretat *‘illah* ca semnificând beneficiul a cărui obținere este vizată de o regulă sau răul pe care intenționează să îl prevină.

Această interpretare este consecventă cu utilizarea originală și este cea mai potrivită pentru cei implicați în studiul obiectivelor Legii islamice, din moment ce studiul acestor obiective este studiul bazelor adevărate pentru regulile legale. Din acest sens original al termenului *‘illah*, a derivat companionul său *ta’lil*, în sensul său general de a interpreta regulile Legii islamice cu sensul de beneficii pe care le aduc și răul pe care îl previn.

Asemenea primilor savanți, al-Shatibi folosește „înțelesurile” pentru a vorbi despre obiectivele Legii islamice până când „înțelesurile” au fost înlocuite repetat cu „bază” (*‘illah*), „scop înțelept” (*hikmah*) și „intenția” (*maqasid*).

Conceptul „teoriei obiectivelor” denotă un sistem sau un cadru general care oferă ordine regulilor legale islamice și dovezilor pentru care reprezintă suport, le dă o singură dimensiune și un înțeles uniform.

Teoria obiectivelor depășește teoriile și principiile juridice, dar și regulile particulare. Investigațiile raționale și sănătoase generează teoria obiectivelor și se bazează pe credința în Legea lui Dumnezeu ca o lege despre înțelepciune, milă, justiție și echitate. O analiză inductivă a detaliilor Legii islamice susține teoria obiectivelor superioare. În plus, teoria obiectivelor găsește susținere puternică în acele texte care sunt recunoscute ca definitive.

Bazându-se pe această fundație, teoria obiectivelor guvernează detaliile Legii islamice, oferind direcție fiecărei percepții și fiecărei interpretări independente. Punctul de plecare în acest proces este recunoașterea necalificată a faptului că Legea a fost stabilită pentru a aduce beneficii oamenilor și pentru a-i proteja de rău pe această lume și în Viața de Apoi.

Teoria obiectivelor definește scara beneficiilor în islam, de la „esențial” (*daruriyyah*) până la necesar (*hajiyyah*), până la „complementar” (*takmiliyyah*). Cercetarea obiectivelor Legii islamice, până astăzi, nu a reușit să egaleze sau să depășească ceea ce al-Shatibi a obținut în această sferă.

Noțiunea Obiectivelor Superioare apriori epocii lui al-Shatibi

O recenzie a scrierilor despre obiectivele Legii islamice apriori epocii lui al-Shatibi ne oferă o introducere obiectivă, istorică a teoriei lui al-Shatibi. Această recenzie ne arată pașii făcuți înaintea lui al-Shatibi pentru a descoperi obiectivele Legii islamice, a revela importanța lor și pentru a marca rădăcinile și sursele teorii sale.

Sfera naturală de interes față de obiectivele Legii islamice este jurisprudența islamică și fundamentele sale (*usul al-fiqh*); grija față de aceste obiective este evidențiată în munca unor *fuqaha* (acelora concentrați pe aplicarea practică și în detaliu) și *usuliyyun* (cei care au alcătuit teoriile și au pus bazele). Al-Shatibi a plecat de la munca ambelor grupuri care s-au concentrat pe noțiunea „obiectivelor” așa cum erau tratate de *usuliyyun* și în cadrul școlii malekite.

Aspectul legat de *fiqh* al gândirii lui al-Shatibi este, în mare parte, legat de școala malekită și de tema obiectivelor Legii islamice. În timp ce *fuqaha* demonstrează o conștientizare și grijă mai mare față de obiectivele Legii islamice, *usuliyyun*-ii le-au explicat și apoi au atras atenția asupra lor.

Al-Juwayni și al-Ghazali au reprezentat legături remarcabile în lanțul gânditorilor care au contribuit la studiul *usul al-fiqh*, dezbătând pe subiectul *al-Maqasid* și clarificând niște aspect. *Usuliyyun*-ii (teoreticienii, juriconsulții) tradiționali au absorbit interpretările și teoriile anterioare în scrierile lor.

Tradiționalul lanț de transmisie, legat de *usul*, își are originea în succesiunea clară și continuă de la al-Ghazali.

În secolul al III-lea după Hr, filosoful sufit al-Hakim al-Tirmidhi s-a concentrat pe obiectivele Legii islamice, neafectând bazele regulilor islamice legale și pe căutarea înțelepciunii lor ascunse. El s-a numărat printre primii savanți care au folosit termenul de *al-Maqasid*. Al-Tirmidhi a identificat bazele obligațiilor religioase islamice cu ajutorul raționamentului.

Primi savanți în *usul al-fiqh* au încorporat teologia în studiu. Următorul proeminent *usuliyyun* s-a ocupat de obiectivele din Legea islamică.

Al-Juwayni (d. 478 î H) a scris *al-Burhan* (Dovada) – punctul de plecare pentru toate scrierile despre *usul al-fiqh* și de cea mai mare influență asupra discipolului său, Imam Abu Hamid al-Ghazali. Cea mai mare contribuție al lui Al-Juwayni față de discuția obiectivelor Legii islamice este diviziunea fundamentelor legale în bazele și obiectivele Legii islamice: cele esențiale care previn răul față de inocenți; nevoile generale care nu se află în această categorie a esențialelor; cele asociate cu obținerea trăsăturilor nobile și abandonarea opusului acestora, cum ar fi problemele ritualului purității; cele limitate la acțiuni care cer „recomandări” pentru a încuraja faptele virtuozose și nevoile; și pe cele cărora le lipsesc o interpretare sau un scop clar.

Al-Juwayni a îmbinat obiectivele Legiuitului în „esențiale”, „nevoi” și „îmbunătățiri”; o diviziune care a devenit baza tuturor discuțiilor despre *al-Maqasid*. El s-a referit

prima dată la cele cinci fundamente principale din Legea islamică: religie, viața umană, rațiune, procreare și bunăstare.

Imam al-Ghazali (decedat în 505 după Hegira) a fost un pionier în domeniul *usul al-fiqh* și în studiul obiectivelor Legii islamice. El a explorat abordările față de *ta'lil* sau interpretarea regulilor legale cu referire la fundamentele sau bazele lor din substrat (*'ilal*). El a definit explicit interesele recunoscute în Legea islamică drept „...păstrătoare a obiectivului Legiuitorului...”

Al-Ghazali a definit obiectivele principale ale Legii islamice în jurul cărora s-au învârtit toate interesele și intențiile, categorisindu-le drept „spirituale” (sau „religioase”) sau „lumești”. El a concluzionat: „Tot ceea ce împiedică faptele rușinoase este, prin urmare, ceva ce poate depăși toate interesele legate de religie, și poate fi asociat cu interesele lumești de asemenea.” În loc să plaseze interesele spirituale deasupra celor lumești, al-Ghazali a așezat „păstrarea religiei” în capul listei obiectivelor esențiale ale Legii.

Urmându-l pe al-Juwayni, al-Ghazali a categorisit interesele păstrate de Legea islamică conform gradului lor de urgență și claritate, clasificându-le în „esențiale”, „nevoi” și „îmbunătățiri”. El a definit parametrii pentru *usuliyyun* care l-au urmat până în vremurile lui Imam al-Shatibi, care reprezintă cel de-al treilea punct de cotitură din istoria *usul al-fiqh*.

Al-Ghazali a influențat savanții ulteriori aparținând secolului al XIII-lea și al XIV-lea, cum ar fi Fakhr al-Din al-

Razi, Sayf al-Din al-Amidi, Ibn al-Hajib, al-Baydawi, al-Isnawi, Ibn al-Subki, Izz al-Din ibn 'Abd al-Salam și Ibn Taymiyah. Acești savanți au aplicat principiile lui al-Ghazali analizelor islamice legale proprii și implicațiilor pentru societate.

Ibn Taymiyah a crezut că cele cinci obiective ale *usuliyyun* au limitat esențialul din Legea islamică și nu cuprind scopurile cele mai semnificative sau sublime. Cunoașterea obiectivelor școlii malekite ne ajută să înțelegem bazele și originile teoriei lui al-Shatibi. Școala malekită, care a influențat munca lui al-Shatibi, este diferită față de celelalte școli de jurisprudență islamică prin interesul deosebit și în considerația ei pentru obiectivele Legii islamice. Al-Shatibi a făcut parte din acest mediu islamic insular care era cel mai puțin deschis către interacțiunea cu alte școli de jurisprudență islamică.

Imam Malik ibn Anas a moștenit școala ca un sistem complet, matur. Malik s-a văzut pe sine ca unul dintre adepții școlii pe care a moștenit-o de la companionii Profetul (Allah fie mulțumit de ei!), în cadrul unei succesiuni colective, sub forma unor aplicări practice sau narrative. El a emis interpretări și judecăți independente și a absorbit cunoștințele savanților din Medina, în cadrul acesteia.

'Umar ibn al-Khatib a fost legătura inițială în școala *fiqh* care predomina în Medina. Școala malekită este atribuită lui 'Umar, dar își are originile dincolo de interpretările și judecățile sale despre islam. Amprenta sa este evidentă asupra cărții lui Malik, *al-Muwatta*, jurisprudența (*fiqh*) cuprinsă, regulile legale, *fatwa* și obiceiurile stabilite după *sunnah* Mesagerului (Pacea și binecuvântarea lui Allah fie

asupra sa!). Mare parte din comportamentul oamenilor din Medina își are rădăcinile în *sunnah* profetică și tradițiile stabilite de califii cei corect călăuziți și în era lui 'Umar. 'Umar a introdus mai întâi principiile intereselor fără restricție (*al-masalih al-mursalah*) și prohibiția instrumentelor legale evazive (*sadd al-dhara'i*) în teorie și practică.

Ibn Taymiyah a numit școala din Medina superioară, autoritară și temeinică.

El a afirmat că oricine examinează fundamentele islamului și principiile Legii islamice vor descoperi fundamentele lui Malik, iar „locuitorii din Medina aveau cele mai temeinice dintre toate principiile și regulile existente.” Islamul a devenit mult mai complet și perfect în orașul Medina unde islamul a găsit stabilitate și maturitate și unde practicile stabilite de califii cei drept călăuziți au devenit un model pentru inspirație. Islamul s-a extins în zone diferite unde savanții musulmani au primit moștenirea venită din Medina.

În cele ce urmează, sunt prezentate cele mai importante fundamente ale școlii malekite, de o relevanță nemijlocită față de obiectivele Legii islamice. Practica de a institui conceptul beneficiului sau interesului (*al-maslahah*), ca factor determinant față de regulile islamice legale, își are originea în practica companionilor și în special a lui 'Umar (Allah fie mulțumit de ei!). Al-Ghazali a susținut că „Modelul națiunii musulmane sunt companionii, când vine vorba de practica *qiyas* (analogiilor), în conexiune cu care a fost determinat faptul că dincolo de orice îndoială ei se bazau pe interese.”

Al-Ghazali a validat practica angajării intereselor umane ca o sursă de dovezi pe care să pună bazele unei hotărâri legale, din moment ce acest lucru a fost făcut de companionii Profetului. El a stipulat că interesul luat în calcul este asemănător acelor interese recunoscute în mod explicit de Legiuitor. Cea mai mare preocupare este puntea de legătură dintre interesul uman și obiectivele Legiuitorului. Obiectivele Legiuitorului pot fi rezumate drept „obținerea beneficiilor (intereselor) și prevenirea răului.” Această punte de legătură este regăsită, în mod consistent, în toate regulile Legii islamice și în special în regulile cu privire la activitățile și obiceiurile zilnice.

Orice interpretare independentă a principiilor jurisprudenței trebuie să se bazeze pe *istislah* (interesul public). O descifrare/ înțelegere a textelor relevante și a concluziilor trase din acestea ar trebui să se bazeze pe principiul că obiectivele unor asemenea texte trebuie să obțină beneficiul și să prevină vătămarea. În acest caz, trebuie să se aibă în vedere interesul uman sau beneficiul atunci când căutăm să înțelegem orice text relevant sau când conturăm o analogie între două reguli.

Fundamentele școlii malekite se diferențiază prin considerația lor pentru ceea ce se numește „interese nerestricționate”. Școala este de asemenea mai explicită în observațiile sale cu privire la interesele sau beneficiile umane, mai exact cu privire la faptul că aceste interese întruchipează scopul sau intenția generală a Legii islamice, ca și obiectivul specific sau intenția care se află în spatele fiecărei reguli, în special în obiceiuri și tranzacții. În esență, Legiuitorul nu interzice ceea ce servește unui interes care nu ține

cont de prevederi. Abordarea bazată pe interes are în mod clar o istorie stabilă, de lungă durată în tradiția malekită. Teoria *istihsan* a fost dezvoltată complet în cadrul Legii islamice, iluminată mai departe de aplicările proprii ale Profetului, apoi extinsă cu o claritate mai mare când a devenit mult mai necesară după ce revelația divină a încetat. Această expansiune și clarificare a avut loc prin practici exemplare ale califilor și cel mai mult, prin practicile și învățăturile lui 'Umar ibn al-Khatib. Malik a înțeles și aplicat *istihsan* ca un mod clar definit și unic de luat în considerare pentru interesele umane.

Abu Hanifah a atins introspectiva asupra obiectivelor bazate pe interes ale Legii Islamice, exprimată prin interpretările sale asupra Legii, regulilor sale și noțiunii de *istihsan*. Hanefiții nu pot să fie de acord asupra unei definiții ambigue. Conceptul lor de *istihsan* este o ramură a teoriei intereselor umane din Legea Islamică.

Dacă, în viziunea lui Malik, *istihsan* constituie nouă zecimi din interpretarea independentă din domeniul *fiqh*, și dacă înțelesul *istihsan* înseamnă considerație pentru justiție și interesele umane, atunci interpretarea nu trebuie să piardă niciodată din vedere intenția Legiuitorului de a păstra interesele umane și justiția. În mod similar, dacă el observă că răul este comis, *istihsan* cere ca acesta să se implice într-o interpretare independentă și să emită *fatwa* pentru a opri acel rău. *Istihsan*, din punctul de vedere al școlii malekite, înseamnă angajamentul de a obține interesele umane și de a preveni răul și aderarea la regulile de ghidare a intereselor umane în absența unui text legal. În acest scenariu, legătura dintre intențiile Legiuitorului și interesele umane

este clară. Asemenea interpretări trag o linie între hotărârile legale și interesele umane pe care ei intenționează să le păstreze, în timp ce textele relevante sunt înțelese în lumina obiectivelor lor (*Maqasid al-Shari'ah*) și baza ('*ilal*).

Școala malekită și alții s-au luptat pentru *sad al-dhara'i* sau prohibiția instrumentelor legale evazive. Această unealtă reprezintă un alt aspect al considerației pentru intențiile Legiuitorului de a proteja interesele umane prin obținerea a ceea ce este benefic și pentru a preîntâmpina ceea ce ar duce la rău și corupție. Dacă hotărârile sunt folosite ca pretext pentru a atinge diferite scopuri în afară de ceea ce era în mod original legiferat prin lege sau să obțină ceva contrar obiectivelor lor adevărate, Legea nu poate să le aprobe.

Malik, după a fost confirmat mai târziu de al-Shatibi, a fost ghidat de principiul *sad al-dhara'i* în cele mai multe arii ale *fiqh*, care se aplica corupției și afirmațiilor Profetului (Pacea și binecuvântarea lui Allah fie asupra sa!) împotriva primirii de cadouri din partea liderilor.

Adepții școlii malekite s-au concentrat pe zone ale *fiqh* aparținând vânzărilor, penalităților și căsătoriei pentru a preveni rănirea părților inocente. Un aspect relaționat cu perspectiva orientată spre interes a școlii malekite este bazat pe principiul „considerație pentru puncte diferite de vedere” cu privire la vânzări, penalități și căsătorie.

În zona sancțiunilor legale, școala malekită este cea mai strictă școală de jurisprudență și merge cât mai departe pentru a determina pe posibili infractori, criminali și blo-

chează toate ieșirile pentru agresori și corupți. Această predispoziție este înrădăcinată în *fiqh*, politică și reguli legale ale lui 'Umar. Cu toate acestea, în general școala malekită rămâne pionierul școlilor în ceea ce privește evaluarea obiectivelor umane și regulile de bază de aici încolo. Al-Shatibi a făcut clară relația dintre obiectivele umane și obiectivele Legiuitorului.

Altă zona de jurisprudență în care adepții școlii malekite au depus eforturi în mod consistent pentru a aplica principiul obiectivelor și intențiilor are de-a face cu jurămintele și obligațiile lor asociate. Ei tratează cu atenție rolul intenției în anumite zone cum ar fi căsătoria și acuzațiile criminale. Luarea în considerare mai degrabă a obiectivelor și intențiilor din spatele acțiunilor și spuselor umane decât gândirea lor la valoarea nominală a acestora era abordarea lui 'Umar și a companionilor Profetului. Mai mult, școala malekită arată o grijă deosebită față de instrumentele legale evazive prohibitive și intențiile corupte care duc la devieri.

Al-Shatibi și teoria sa

Un biograf de-al lui Abu Ishaq al-Shatibi l-a descris drept „cel venerabil, imamul cel învățat, realizat, împlinit, exemplar, cel care a memorat întregul Coran, cel care era calificat pentru a se implica într-o interpretare independentă a Legii islamice și a surselor sale...” Al-Shatibi a crescut în Granada și a fost influențat de șahii din Granada și din alte părți. Cea mai importantă lucrare a lui al-

Shatibi este *al-Muwafaqat*, publicată în 1302 după Hegira / 1884 e.n., care se adresează obiectivelor superioare a Legii islamice și ale hotărârilor relaționate, categorisirii probelor legale, folosirii probelor în aplicarea hotărârilor cu privire la acțiunile oamenilor, raționamentului independent și deciziilor cu privire la problemele conflictuale.

Al-Shatibi a abordat subiecte precum *bida'* sau inovațiile (ereziile), ca și *muhdathat* sau practicile și credințele străine Coranului, *sunnah*, și practicile sau zicerile companionilor Profetului. El folosea o metodologie serioasă, înrădăcinată în *usul al-fiqh*, pentru a prezenta o discuție valoroasă despre principiile jurisprudenței cum ar fi interesele ne-restricționate (*al-masalih al-mursalah*) și preferințele juridice (*istihsan*). Pe lângă analizarea principiilor jurisprudenței și obiectivelor Legii, al-Shatibi a studiat aplicarea principiilor jurisprudenței.

Știm că al-Shatibi a fost un scriitor și un savant meticulos care a condus o investigație de lungă durată, deliberată asupra temelor sale înainte de a scrie, consultându-se cu alții cu privire la ceea ce a scris. Al-Shatibi a provocat concepte susținute în mod comun, relaționate cu predici și funcțiile conducătorului rugăciunilor sau imamul, dorind să conducă el însuși în aceste zone într-o manieră consistentă, cu adevăr și cunoștințe. În *fatwa* emise de el, al-Shatibi a militat pentru *sunnah* și s-a opus unor anumite obiceiuri și inovații religioase care era necunoscute Profetului și companionilor săi, dar s-au răspândit în timpul vieții lui al-Shatibi. Critica lui al-Shatibi i-au adus acuzații și fabricații calomnioase, dar el a rămas fidel convingerilor sale. În această atmosferă în care i se aduceau acuzații, el a

compus *al-I'tisam*, care poate fi văzută ca fiind cea mai importantă lucrare care a fost scrisă vreodată pe subiectul inovației religioase în Islam.

Al-Shatibi a corespondat cu șeici importanți diferiți care au adresat întrebări de natură problematică și a participat la discuții și consultații cu figuri conducătoare ale școlii malekite din acel timp. Aceste întrebări de interes demonstrează caracterul intelectual și indică interesele lui al-Shatibi și se adresează câtorva din următoarele probleme.

Jurisprudenții aparținând școlii malekite vor descoperi că pe o situație dată pot exista mai multe opinii conflictuale, toate atribuite imamului Malik; într-adevăr pot exista mai multe afirmații conflictuale, dar totuși ele își bazează *fatwa* lor pe toate, indiferent de inconsistența cuprinsă de ele. Mai mult, savanții *usul al-fiqh* sunt de acord că dacă două afirmații conflictuale pot fi atribuite unei singure autorități religioase, și dacă nu se știe care din cele două a precedat-o pe celalaltă, niciuna dintre ele nu poate fi folosită drept probă legală.

Dacă exista cazuri incompatibile în cadrul școlii cu privire la ceea ce a spus Malik, atunci este perfect valid ca cineva să spună: „Aceasta este poziția școlii malekite cu privire la această problemă,” când vrea să spună că una din aceste două cazuri susține această poziție? Jurisprudenții se referă în mod frecvent la afirmațiile regăsite în lucrarea *al-Mudawwanah*, aparținând lui Malik, sau pe orice altceva și își bazează judecățile pe propria lor înțelegere a acestora.

Malik și școala sa au devenit foarte cunoscuți pentru „considerația față de punctele de vedere opuse”, un principiu pe care anumite *fatwa* emise de școlile malekite se bazează. Dacă, atunci când hotărârea asupra unui caz sau acțiune contravine poziției școlii malekite, dar este în concordanță cu poziția altei școli sau altui savant, atunci o *fatwa* (sentință, decizie) emisă de jurisprudența malekită, după ce hotărârea a fost emisă sau acțiunea a fost înfăptuită, poate aviza respectiva hotărâre și să o considere valabilă, păstrând viziunea susținută de școala opusă.

Al-Ghazali, Ibn Rushd și alții au considerat o formă de pietate evitarea disputelor asupra diferitelor puncte de vedere care cad într-o „zonă gri” judiciară (*shubhah*). Ei au crezut că asemenea probleme cu privire la ceea ce este permis sau nu constituie un fel de „zonă gri” judiciară (*shubhah*) pe care, conform unei tradiții profetice, suntem îndemnați să o evităm.

Totuși, în ținutul Legii islamice, aceste probleme obscure sunt excepții.

Când observăm că practicile urmate de obicei de oameni se află în conflict cu ceea ce este scris în Lege și cu practicile urmate de strămoșii pioși, savanții și cei care sunt calificați să se implice în *ijtihad*, ar trebui să aprobăm aceste practice predominante în mod curent și să abandonăm atât Legea, cât și exemplul înaintașilor noștri? Dacă acesta este cazul, dacă ar trebui să procedăm astfel, atunci cum va continua *sunnah* să aibă vreun efect și întrebuințare?

Aceste întrebări puse de al-Shatibi revelează dimensiunea angajamentului său și a loialității față de cerințele probelor legale și față de premisele înrădăcinate în fundamentele jurisprudenței. Pentru a evita disputele ca o expresie a pietății, al-Shatibi a formulat o regulă importantă și temeinică care spune: „Dacă aplicarea unui principiu în cel mai inclusiv sens duce către ceea ce nu se află în concordanță cu Legea sau rațiunea, atunci nu poate fi văzut ca pe deplin solid sau consistent și nu mai trebuie aplicat necondiționat.”

Inima acestui studiu este teoria lui al-Shatibi despre *Maqasid al-Shari'ah*. În analiza sa bazată pe caz, asupra Legii islamice, al-Shatibi a susținut că „legile (revelate divin) au fost toate stabilite pentru a păzi interesele ființelor umane...” El a concluzionat că Legea a fost stabilită pentru a servi intereselor ființelor umane și că acest tip de interpretare bazată pe caz este continuă, cu privire la toate detaliile Legii.

Al-Shatibi a împărțit obiectivele superioare ale Legii în obiective superioare ale Legiuitorului și obiectivele celor răspunzători în fața Legii. El a subdivizat apoi obiectivele Legiuitorului în patru tipuri: obiectivele superioare ale Legiuitorului în stabilirea Legii; obiectivele superioare în stabilirea Legii pe înțelesul oamenilor; obiectivele superioare în stabilirea Legii drept standard de comportament; și obiectivele superioare de a aduce ființele umane sub jurisdicția Legii.

Al-Shatibi a explicat obiectivele superioare ale Legiuitorului în stabilirea Legii prin trei categorii: esențiale pentru

obținerea bunăstării materiale și spirituale a oamenilor; exigențele, sau obiectivele ori interesele legate de nevoi; și îmbunătățiri, care funcționează pentru a ușura și completa împlinirea obiectivelor esențiale și a exigențelor. El a afirmat că obiectivele esențiale constau în: religie, viața umană, procreare, bunurile materiale și rațiunea umană. Legea islamică urmărește să păstreze interesele esențiale și altele prin protejare legală și hrănirea existenței lor, apoi prin apărarea lor față de anihilare. Cele cinci interese esențiale sunt văzute ca rădăcinile sau fundațiile tuturor celorlalte interese. Interesele care sunt servite de Lege nu trebuie folosite ca să se anuleze unul pe celălalt, nici obiectivelor mai puțin esențiale nu ar trebui să li se permite să le anuleze pe cele mai vitale. În schimb, ele au fost stabilite pentru a întări, împlini și pentru a se proteja unul pe celălalt. După declararea faptului că „Obiectivele esențiale sunt fundația pentru exigențe și îmbunătățiri”, al-Shatibi a stabilit următoarele reguli:

- Cele esențiale sunt fundația pentru exigențe și a înfrumusețărilor, îmbunătățirilor.
- Dezordinea în relație cu cele esențiale va duce la o confuzie generală în ceea ce le privește pe ultimele două menționate mai sus.
- Un dezechilibru între exigențe și înfrumusețări nu necesită un dezechilibru în cele esențiale.
- Un dezechilibru complet între exigențe și înfrumusețări poate duce la un dezechilibru parțial în sfera celor esențiale.
- Exigențele și înfrumusețările trebuie păzite de dragul esențialelor.

Al-Shatibi a tratat pe scurt obiectivele superioare ale Legiuitorului în procesul de stabilire a Legii într-o manieră potrivită pentru o înțelegere mai profundă. În ceea ce privește obiectivele în stabilirea Legii ca standard de comportament, al-Shatibi a vorbit despre obiectivele Legiuitorului cu privire la ceea ce El cere acelor care trebuie să răspundă în fața Legii, ca și distincțiile dintre ceea ce Legiuitorul urmărește sau nu prin cerințele Sale către oameni. De exemplu, el trage concluzia că dacă obiectivul Legiuitorului este acela de a diminua greutățile și dificultățile implicate prin ceea ce El ne cere, atunci obiectivul este acela de a ne asigura că noi perseverăm în a face bine și de a menține un echilibru în a ne împlini îndatoririle și obligațiile.

Al-Shatibi a afirmat că legislația din Islam a fost relevantă „prin calea celei mai mari moderații, și pe aceea care ghidează către o cale de mijloc între cele două extreme de o măsură neclintită...” Aici, noi găsim cea mai mare parte a obligațiilor cerute de Lege, cum ar fi obligațiile legate de ritualul rugăciunii, al postului și *zakatului*, dar și prohibiția celor mai multe din cele interzise, toate reprezentând un echilibru potrivit pentru majoritatea ființelor umane.

Când discutăm despre obiectivele superioare ale Legiuitorului în aducerea ființelor umane sub jurisdicția legii, al-Shatibi a spus: „În relație cu ființele umane, Legea islamică este universală și include tot” și „Noi trebuie să supunem autorității (Legii) tot ceea ce experimentăm, atât intrinsec, cât și extrinsec.” El a demonstrat că obiectivul Legiuitorului este acela de a elibera ființele umane de tirania dorințelor lor lumești și de a le aduce sub autoritatea Legii și de a le supune regulilor ei.

În tratatul său despre obiectivele Legii, al-Shatibi abordează și el obiectivele ființelor umane, care este o altă manifestare a înțelegerii sale profunde și a stăpânirii acestei teme. El afirmă un adevăr religios intuitiv care spune că „Acțiunile sunt inseparabile de intenții și obiectivele trebuie luate în considerare când judecăm comportamentul...” Mai mult, „Scopul Legiuitorului pentru ființele umane este pentru ca intenția lor în tot ceea ce fac ei să se afle în conformitate cu intenția Lui în stabilirea legislației.”

Al-Shatibi a tras concluzia conform căreia „...există o nevoie pentru o concluzie care să clarifice mai mult această discuție despre obiective și care să definească exact ceea ce se intenționează prin ea, voința lui Dumnezeu”, și a întrebat „Cum poate cineva să distingă ceea ce Legiuitorul intenționează față de ceea ce El nu intenționează?”

El a identificat patru baze pentru a determina obiectivele Legiuitorului: primară, comenzi explicite și prohibiții; luarea în calcul a bazelor pentru comenzi și prohibiții; considerarea obiectivelor secundare (în slujba obiectivelor primare); și tăcerea Legiuitorului în situații care par să necesite declarații și legislație.

Teoria obiectivelor aparținând lui al-Shatibi este prezentă în majoritatea scrierilor sale, unde putem observa că „obiectivele” fac teoria sa mai clară și mult mai comprehensibilă. Inițial, el s-a concentrat asupra *Al-Maqasid al-Sharia* și rezultatele lor. El și-a bazat argumentele sale cele mai puternice pe premisele conform cărora fundamentele jurisprudenței se bazează pe universalitatea Legii: „Comunitatea islamică...(este de acord) că Legea a fost stabilită

pentru a proteja cele cinci obiective esențiale, și anume religia, viața umană, procrearea, bunăstarea materială și capacitatea umană de a raționa.”

Obiectivele superioare ale Legii și bazele principiilor sale erau asigurate în Coranul mekkan, alături de fundamentele și principiile doctrinei islamice. Al-Shatibi a urmărit cele cinci fundamente universale sau esențiale, până la dovezile lor de susținere din Coranul mekkan. Păstrarea religiei islamice și corectarea și consolidarea religiei în Coranul mekkan este o problemă atât de familiară și evidentă care nu necesită nicio probă sau exemple pentru a fi citate în sprijinul său. Al-Shatibi a prezentat principiile legale și universale ale Coranului mekkan.

El a folosit perspectiva „bazată pe obiective” pentru a trasa conexiuni între diferite tipuri de probe din Legea islamică, incluzând Coranul și *sunnah*, și între zone diferite de legislație din sferele lor particulare sau universale. Așa cum el a observat că Coranul medenit, în toate detaliile sale, se baza pe Coranul din Mekka cu toate aspectele sale universale, el a observat că *sunnah* se baza în întregime pe Coran. *Sunnah* a arătat care exemple ar trebui copiate bazate pe interpretarea afirmațiilor generale găsite în Coran, dintre care nici una nu va fi încălcată sau nerespectată de *sunnah*.

Al-Shatibi a folosit noțiunea obiectivelor și a diviziunii hotărârilor legale din categoriile recunoscute ca esențiale, exigențe și îmbunătățiri pentru a-și susține viziunea sa conform căreia comenzile și prohibițiile conținute de Legea islamică nu sunt toate de aceeași clasă și nu sunt de o

importanță egală. Credincioșii și savanții ar trebui să fie conștienți de această ordine și gradare din comenzile Legii și ale prohibiției sale.

Hotărârile legale se află printre subiectele abordate în cele mai multe scrieri pe subiectul *usul al-fiqh*, în mod special din secolul al V-lea după hegira.

Descrierea acțiunii ca *mubah*, sau permisă, este una din regulile legate de acțiune, și cea mai abordată problemă de către *usuliyyun*, în legătură cu această categorie. Al-Shatibi a abordat problema din perspectiva teoriei sale – „teoria obiectivelor”. Distincția pe care el o introduce printre acte și omisiuni, axată pe aspectele lor particulare și universale, este bazată pe interese și obiective.

Cu privire la interdependența dintre cauze, efecte și obiective, cauzele și efectele sunt conectate atât cu intențiile divine, cât și cu cele umane, deși sunt mult mai strâns legate de intențiile umane. Al-Shatibi a stabilit principiile și regulile în concordanță cu perspectiva sa bazată pe obiective. De exemplu, Legiuitorul, în determinarea cauzelor, are efectele lor drept intenție. Ființele umane sunt considerate responsabile pentru efecte și conexiunea causală dintre ele și cauzele lor.

Al-Shatibi a inclus textele care îi somează pe indivizi să se îngrijoreze cu privire la efectele lor și să le ia în considerare când stabilesc cauze, spunând „...dacă cineva se gândește la consecințele finale ale acțiunilor sale, aceasta ar putea să îi ofere o pauză de gândire înainte să facă lucrurile (la care se gândește)...”

Prin urmare, orice servește intereselor umane și obiectivelor divine trebuie dorit și să reflecteze asupra lui, și orice le deservește ar trebui cenzurat și evitat.

Problemele fundamentale din teoria lui Al-Shatibi

Când se concentrează pe anumite aspecte ale teoriei obiectivelor, al-Shatibi se referă la noțiunea Legii ca fiind subiect, în întregul său, pentru *ta'lil*, la ideea că toate pot fi înțelese în lumina preocupării lor pentru interesele umane și ocaziile pe care le-a produs. El a continuat prin afirmarea conform căreia toate hotărârile Legii au fost date de dragul intereselor umane. Pentru a clarifica poziția sa în privința problemei *ta'lil*, el a distins între hotărârile aparținând obiceiurilor și tranzacțiilor zilnice și cele aparținând actelor de adorare.

Prima abordare față de hotărârile legale este sprijinită de o citire inductivă a Legii, care revelează faptul că obiectivul Legiuitorului este acela de apăra interesele umane. Perspectiva generală a lui al-Shatibi asupra *ta'lil* este rezumată afirmând că el crede în validitatea interpretării Legii islamice cu privire la preocuparea acestuia pentru interesele umane. Al-Shatibi și majoritatea savanților malekiți au susținut că fundația/baza pentru a face față regulilor legate de actele islamice de adorare este de a te abține de la *ta'lil*.

Al-Shatibi nu neagă faptul că toate raționamentele și obiectivele formelor variate de adorare din islam sunt oferii-

te de textele unde ele au fost instituite. Totuși, a crezut că asemenea explicații rămân obscure în ceea ce privește detaliile lor. El a concluzionat că ținutul venerării și formele sale variate de adorare nu sunt închise în fața practicii *ta'lil* bazate pe interes.

Al-Shatibi a scris, „Hotărârile care aparțin domeniului activităților și obiceiurilor zilnice, ca și multe altele care aparțin zonei venerării, au un scop cunoscut, și anume, de a reglementa diferite aspecte ale intereselor umane, deoarece dacă ele ar rămâne deschise diferitelor interpretări, ar rămâne nedefinite și ar fi cauza neînțelegerilor și diviziunilor.” Asemenea specificații și criterii îi ajută pe juriștii implicați în raționamente independente să se ghideze în scopul de a ajunge la o decizie legală. Definirea exactă, codificarea și specificarea sunt un câștig recunoscut.

El a afirmat că Legea islamică este compusă atât dintr-un aspect particular, cât și din altul universal, și că interesul universal oferit de Lege este acela „ca fiecare ființă umană să fie răspunzătoare unor perceptive specifice ale Legii...” Așa cum a afirmat al-Ghazali, „Fiecare hotărâre are o înțelepciune implicită și întrupează o formă de bunătate și binecuvântare pentru ființele umane”. *Ta'lil* are propriile sale metode și legi care trebuie urmate în disciplina *usul al-fiqh*. Nimeni nu este liber să bazeze *ta'lil* pe preferințele personale sau pe conjunctură, sau să confere autoritate propriilor opinii și iluzii când are de-a face cu legile lui Dumnezeu.

Profeții implicați în *ta'lil* și-au bazat intuiția lor profundă, de o spontaneitate simplă și de necontestat, clădindu-și

interpretările lor independente pe ceea ce ei înțeleg a fi bazele și obiectivele Legii. Pe de altă parte, savanții proeminenți și teologii au negat validitatea de a folosi *ta'lil* și au folosit logica contestabilă. Al-Shatibi i-a atribuit doar lui al-Razi o respingere completă a *ta'lil*, deși Ibn Hazm a fost un critic mult mai semnificativ.

Baza perceptelor divine este protejarea intereselor umane, care s-au dezvoltat în cadrul Legii islamice. Este important să înțelegem care erau întrebările judiciare care se aplică acțiunilor lui Dumnezeu și care aparțin legii divine relevante. Încă o dată putem să observăm că procesul de identificare a bazelor și scopurilor înțelepte ale hotărârilor legale este asociat cu metode specifice, limite și criterii. Toate sunt expuse în secțiunile corespunzătoare ale cărții dedicate fundamentelor jurisprudenței și jurisprudenței rezultate din *hadith* și aplicate în cărțile de jurisprudență și comentariilor asupra Coranului și *sunnah*.

Suntem îndemnați să cercetăm beneficiile spirituale și materiale, scopurile care sunt cuprinse de regulile și hotărârile Legii islamice și să obținem beneficii și cel mai mic rău în timp ce facem asta. Islamul permite căutarea scopului înțelept al hotărârilor legale folosind toate metodele de cercetare și cunoașterea pe care Domnul ne-a pus-o la dispoziție. Dacă, atunci, ajungem la o concluzie atestată de o probă evidentă, putem să o acceptăm; dacă nu, atunci ne abandonăm înțelepciunii lui Dumnezeu cu privire la această problemă.

Când savanții musulmani evaluează beneficiile și răul, ei iau în considerare lumea această și următoarea. Conceptul

de beneficii și rău folosit de savanții musulmani include alte beneficii umane, cauzele lor și cum sunt ele obținute; alte tipuri de rău lumesc, cauzele lor și cum sunt ele obținute; beneficii lumești, cauzele lor și cum sunt ele obținute; și tipuri pământești de vătămare, cauzele lor și cum sunt obținute ele. Al-Shatibi demonstrează că interesele adevărate au rolul de a nu distruge viața, ci de a o sprijini și de a o întreține. Legea a stabilit limitele și restricțiile pentru obținerea și desfătarea cu tipuri diferite de beneficii deoarece oamenii pot să încerce să obțină un anumit beneficiu care este asociat cu diferite forme de rău sau care îi vor face să piardă alte beneficii de importanță mai mare decât acela pe care îl caută.

Adesea, beneficiile și răul se suprapun deoarece o acțiune dată poate să fie sursa beneficiului într-o oarecare măsură și sursa răului din alt punct de vedere.

Prin urmare, este necesară o Lege în fața căreia oamenii să se supună și sub autoritatea căreia să se afle. Acesta este interesul „universal”. Legea islamică îndeamnă, de asemenea, la apărarea intereselor de toate felurile și pe toate nivelurile, și nu neglijează nimic, mare sau mic, din sfera beneficiului și răului. „Anularea” anumitor interese reprezintă protejarea adevăratului interes al ființelor umane și se aplică doar unor cazuri limitate și individuale. Al-Shatibi a definit și analizat diferite tipuri de interese și cea mai bună abordare legală din cadrul Legii islamice pentru a rezolva orice dispută relevantă.

Savanții musulmani sunt de acord că Legea islamică îndeamnă către protejarea celor „esențiale”, „exigențelor” și

„îmbunătățirilor” și că interesele vitale care trebuie păstrate sunt religia, viața umană, rațiunea, procrearea și bunăstarea materială. Există de asemenea, un consens conform căruia „Orice contribuie la păstrarea celei cinci categorii esențiale este un beneficiu și tot ceea ce le împiedică este o sursă a răului, în timp ce prevenția în sine este un beneficiu.”

Există o întrebare universală dacă rațiunea umană poate să determine dacă un fapt dat este bun și demn de laudă, sau rău și de condamnat, sau dacă aceasta poate fi determinată doar bazându-ne pe declarații explicite ale Legii. Aceeași întrebare se aseamănă cu ceea ce a fost cunoscut și întâlnit în teologia scolastică și fundamentele jurisprudenței drept întrebarea *al-thasin wa al-taqbih*, și al-Shatibi a fost influențat de perspectiva Ash’rite, în această privință. El a afirmat: „dacă probele raționale și textuale sunt de acord cu privire la întrebările legale, probelor textuale trebuie să li se ofere prioritate în fața celor raționale cum ar fi faptul că rațiunii îi este dat doar gradul de expansiune pe care probele textuale o permit.” În linie cu viziunea Ash’rite, „Rațiunea nu judecă lucrurile a fi bune sau rele” sau sursa fie a beneficiilor, fie a răului.

În opoziție față de viziunea Ash’arite avem / se află alte două teorii: cele *mu’tazilite* și *maturidite*. Conform *mu’taziliților*, bunătatea și răul sunt proprietăți raționale și acțiunile și omisiunile pot fi descrise corect drept benefice sau dăunătoare înainte ca o hotărâre legală să le declare astfel. *Mu’taziliții* merg mai departe și susțin că fără hotărâri legale, ființele umane sensibile, raționale pot fi făcute răspunzătoare în fața lui Dumnezeu doar prin rațiune.

Așa cum hotărârile legale pot fi confirmare prin revelație divină, tot așa ele pot fi confirmate prin rațiunea umană. Spre deosebire de teoria *mu'tazilită*, cea *ash'arită* a supraviețuit și s-a răspândit.

Aceasta susține că beneficiul sau răul pe care îl atribuim lucrurilor sau acțiunilor este un fruct al revelației Legilor divine, și că înainte ca aceste revelații și hotărârile lor asociate să fie primite, nu exista nici conceptul de bine, nici de rău. Coranul ne informează că a declarat că ceea ce e bine și minunat respectă legea, între timp ce a declarat ca nepermis ceea ce este nefast sau injurios. În zilele vechi ale islamului, Coranul s-a adresat auditorilor săi prin adevăr și le-a comandat să acționeze just, dojenindu-i pentru practicile care erau contrare rațiunii și condamnând falsitatea în care trăiau ei.

Ash'ariții care au negat „bunătatea” și „răutatea” ca proprietăți raționale care sălășluiesc în lucruri și acțiuni au fost purtați de forța dezbaterii de lungă durată și controversate dintre ei și oponenții lor *mu'taziliți*. Dezbaterile arată că rațiunea conduce la credința în profeți și în mesajul pe care l-au adus și l-au expus drept adevărul de netăgăduit. Rațiunea duce la convingerea că conținutul Legii islamice protejează interesele umane în cea mai bună manieră, în modul perfect. Afirmația că rațiunea umană poate distinge sursele beneficiului și ale răului nu înseamnă că percepția rațiunii umane asupra lucrurilor este perfectă sau completă. Din contra, rațiunea umană este capabilă de a realiza unele lucruri și nu le poate percepe pe altele.

Al-Shatibi a vorbit în mod repetat despre inadecvarea abilității minții de a discerne sursele binele și răului, susținând că oamenii direcționați greșit au fost „scuzați și avertizați, și Dumnezeu le-a trimis profeții.” Nu contează cât de capabili sunt oamenii de a raționa, ei au nevoie de motivații religioase puternice pentru a-și întări angajamentul lor la nivel practic, pentru a-și păstra interesele și a evita răul. Prin urmare, păstrarea religiei este interesul căruia i se acordă cea mai înaltă treaptă de prioritate în Legea islamică.

În următoarele domenii, rațiunea poate fi folosită pentru a obține beneficii. Interpretarea textuală bazată pe interes este bine fundamentată printre majoritatea savanților care se ocupă de jurisprudența islamică. Rațiunea joacă un rol important în identificarea intereselor pe care textul încearcă să le obțină. Exemple din această practică sunt nenumerate în cărțile despre jurisprudența islamică și textele care derivă din Coran și *sunnah*. O evaluare rațională a ceea ce este bine și rău este necesară prin cântărirea surselor beneficiilor și ale răului, care se schimbă între ele și a ceea ce ele cer prin hotărâri legale potrivite. Suprapunerea constantă și îmbinarea dintre sursele beneficiilor și ale răului este un fenomen care produce o competiție continuă și conflict. Al-Shatibi a formulat o lege de o importanță foarte mare cum ar fi stabilirea întâietății unui quantum de situații în care interesele unor oameni diferiți se află în conflict.

„Politica islamică legală” se bazează mai întâi pe protejarea intereselor nerestricționate. Sfera intereselor nerestricționate se extinde odată cu amploarea și nevoile în creștere

ale națiunii musulmane. Savanții Legii islamice trebuie să dovedească că sunt capabili să plaseze fiecare interes la locul potrivit, ghidați de Lege și obiectivele sale. Acesta este calea potrivită de a păstra interesele națiunii musulmane.

Din moment ce Coranul a fost revelat în limba arabă, obiectivele cele mai înalte ale Legii trebuie văzute prin prisma limbii arabe în care Legea a fost stabilită.

Scrierile lui al-Shatibi conțin afirmații frecvente cu privire la importanța respectării și urmăririi limitelor și regulilor limbii arabe dacă cineva dorește să înțeleagă obiectivele din spatele textelor legale islamice. El a spus: „Limba arabă...traduce obiectivele superioare ale Legiuitului.”

În contextul discutării despre diferite tipuri de hotărâri sau acțiuni legale, al-Shatibi a observat relația dintre diferite tipuri de reguli, și în mod particular, relația dintre ceea ce este recomandat și obligatoriu, și dintre ceea ce nu este dorit și este interzis. El crede că obiectivele primare sunt echivalentul celor cinci esențiale. Obiectivele secundare, în contrast, au legătură cu ceea ce pot fi considerate inclinațiile și dorințele umane și cuprind interesele umane la nivelul exigențelor și îmbunătățirilor.

Inducția era, pentru al-Shatibi, una dintre cele mai importante și puternice unelte pentru a identifica obiectivele Legii. El a declarat că fundamentele jurisprudenței trebuie caracterizate printr-o certitudine definitivă și că dovada, justificarea pentru acest lucru poate fi găsită printr-o „citere inductivă care oferă siguranță totală”, din moment ce

regulile universale ale Legii islamice nu sunt bazate pe o singură dovadă, ci pe mai multe. De la primele pagini din *al-Muwafaqat*, al-Shatibi a legat descoperirea obiectivelor Legii de inducție. Toate obiectivele Coranului și *sunnah* se bazează pe noțiunea urmării Legii și a hotărârilor sale până la baza care le-a produs, sau noțiunea de *ta'lil*, în timp ce procesul *ta'lil* este bazat pe convingerea că Legea islamică poate fi explicată în termenii protejării intereselor umane de către aceasta.

Al-Shatibi a început căutarea sa pentru dovezi care să sprijine aceste două afirmații printr-o citire inductivă a Coranului și *sunnah*. Probele pe care al-Shatibi le-a adus se bazează pe un proces inductiv de la început la sfârșit. El a demonstrat că inducția este cel mai important mod de a confirma obiectivele Legii deoarece intenția Legiuitorului este aceea de a păstra ideile primare universale. El a scris că dovada „poate fi găsită printr-o citire inductivă a Legii care implică o examinare a acelor texte care au atât un caracter universal, dar și particular ca sens” și că „cititul inductiv...privește către întreg spiritul intern al Legii mai degrabă, decât către detaliile exterioare sau particulare.”

Pentru al-Shatibi, inducția era cel mai important mod de a determina obiectivele Legii. Aceste obiective care sunt sesizabile prin procesul inductiv sunt obiectivele universale, principale ale Legii islamice, și în jurul cărora se învâрте cea mai mare parte a dezbaterii lui al-Shatibi. Inducția joacă un rol important în toate concluziile la care al-Shatibi a ajuns cu privire la obiectivele universale ale Legii sau obiectivele generale.

Evaluarea generală a teoriei lui al-Shatibi

Al-Shatibi a adus contribuții originale semnificative pentru fundamentele jurisprudenței și studiul obiectivelor Legii, dar și pentru construirea și expunerea teoriei obiectivelor. El a beneficiat de știința înaintașilor săi, construind cu ajutorul descoperirilor și concluziilor acestora. El datorează conceptului *usuliyyun* clasificarea intereselor umane în trei categorii: „esențiale”, „exigențe” și „îmbunătățiri”, adăugând la numărul lor limitat, din această categorie, încă cinci.

Al-Shatibi a fost influențat major de al-Juwayni, al-Ghazali și școala malikită cu referire la interesele umane, *istislah*, *istihsan* bazate pe interes și interpretarea bazată pe interes a textelor islamice.

Școala este cea mai devotată revelării obiectivelor Legiuitorului și construirii pe baza lor.

Al-Shatibi a subliniat obiectivele Legii încât ele au devenit o entitate vizibilă și ușor de recunoscut; oamenii nu puteau să nu o mai respecte, uite sau să îi micșoreze importanța. El a inițiat marea expansiune a spațiului dedicat obiectivelor superioare ale Legii. Tema *Maqasid al-Shari'ah* este prezentă în majoritatea scrierilor sale, îndemnând ca obiectivele Legii să fie introduse într-un spațiu al raționării independente, cu privire la *fiqh*.

Atenția lui al-Shatibi dedicată obiectivelor umane revelează un alt obiectiv al inspirației și creativității care i-au marcat teoria. Preocuparea sa față de obiectivele Legiuito-

rului l-au condus către o concluzie cu privire la discuția despre obiectivele umane. El a dat dovadă de o originalitate fără echivalent în modul în care a legat și integrat obiectivele umane și divine în abordarea sa față de obiectivele umane, bazată pe examinarea acelorale Legiuitorului.

Analiza lui al-Shatibi despre obiectivele Legiuitorului poate fi cunoscută drept o adăugare nouă, completă în domeniul *usul al-fiqh*. El a compilat și a formulat noi reguli complete, exacte, cu privire la obiectivele umane, obiectivele superioare ale Legiuitorului și despre cum obiectivele Legiuitorului ar trebui cunoscute. De asemenea, Al-Shatibi a influențat percepția noastră asupra Legii islamice și aplicare raționamentelor independente, sau *ijtihad*, a hotărârilor sale, ca și abilitatea noastră de a primi ghidarea ei și de a trăi în corespondență cu scopurile Legii.

Al-Shatibi a devenit o autoritate recunoscută în ceea ce privește Legea islamică, un reper de-a lungul căii care ne conduce către obiectivele și scopurile ei, și un ghid către țelurile sale înțelepte și misterul său. Al-Shatibi a înălțat rolul și statutul *Al-Maqasid al-Shari'ah*, căci ele aparțin practicii *ijtihad*.

Concluzie

**Orizonturile unor noi cercetări
despre *Al-Maqasid al-Shari'ah***

Unele dintre problemele majore abordate aici trebuie să fie investigate în continuare. Sperăm că cei care iubesc cunoașterea vor fi inspirați să încerce să umple lacunele din ceea ce s-a scris în cadrul celor două zone gemene ale jurisprudenței și fundamentelor sale, prin urmare să ne ofere mai multă claritate cu privire la aceste probleme care continuă să ne preocupe. Ar trebui să ne întrebăm cum vor fi constatăte obiectivele superioare ale Legii. Ar trebui să încercăm obținerea unei citiri mai inductive a regulilor Legii și derivarea bazelor lor pentru a extinde lista *Maqasid al-Shari'ah*. Ar trebui să regândim problema dacă „esențialele” din Legea islamică ar trebui să fie limitate la cinci așa cum sunt cunoscute în prezent. Putem să lucrăm pentru a stabili criterii pentru un „*ijtihad* bazat pe obiective” și să tindem spre un studiu general al obiectivelor superioare ale Legii în jurisprudența islamică.

Autorul

AHMAD AL-RAYSUNI deține un doctorat în Studii islamice, obținut în cadrul Universității Muhammad al-Khamis, Rabat, Maroc. El a muncit la Palatul de Justiție, este editorul ziarului *al-Tajdid* și membru al *Jamiyat al-Ulama* (Asociația Savanților Musulmani) din Maroc. Profesorul Raysuni a scris o serie de cărți și lucrări despre *al-Maqasid* în limba arabă, unele dintre ele fiind traduse în alte limbi. În prezent, el predă *Usul al-Fiqh* și *Maqasid al-Shariah* în cadrul Colegiului de arte și științe umane, Universitatea Muhammad al-Khamis.